

Stockholm den 2 oktober 2003

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund (SLFF) avger härmed sitt yttrande över *Upphovsrätten i informationssamhället – genomförande av direktiv 2001/29/EG, m.m., Ds 2003:35.*

SLFF är huvudorganisation för Sveriges läromedelsförfattare. Vi är en upphovsmannaorganisation med drygt 1500 medlemmar. Vi bevakar läromedelsförfattarnas rättigheter samt förhandlar och träffar ramavtal. Såsom huvudorganisation utlöser vi bl. a. avtalslicens avseende kopiering för undervisningsändamål, 13 § och 26 i § URL. Vi är stiftarorganisation till ALIS, Administration av litterära rättigheter i Sverige. Vi är medlemsorganisation i Bonus Presskopia, COPYSWEDE och KLYS. Vi innehar även medlemskap i Nordiskt Författar- och Översättarråd samt i European Writers' Congress.

SLFF har med intresse tagit del av departementspromemorian som tillställts oss för yttrande. Vi finner många av förslagen och rekommendationerna mycket väl övervägda och värda att genomföra. Vi välkomnar också att lagstiftningen kring upphovsrätten efter alla de år som förflutit får en anpassning till i synnerhet de tekniska förändringar som skett inom bland annat kopieringsförfarandena.

Vi begränsar oss nedan till att behandla sådant som har direkt beröring med vår och våra medlemmars verksamhet. Samtidigt vill vi framföra vår tillfredsställelse över att justitieministern i skrivelse av den 4 december 2001 framfört som sin avsikt att återkomma med förslag till frågorna i 3 kap. URL om upphovsrättens övergång så snart den här berörda lagstiftningen är genomförd. Vi anser det mycket viktigt att vår svenska upphovsrättslagstiftning håller jämna steg med den tekniska utvecklingen och därmed bibehåller sin skydds- och rättighetslagstiftning så att upphovsmännen och de konstnärliga yrkesutövarna kan känna sig säkra då de ingår avtal om sina rättigheter.

6.2 Tillgängliggörande för allmänheten

2 §

SLFF anser det positivt med den föreslagna pedagogiska utformningen av paragrafen.

Det har under de senaste åren lett till en nödvändighet att införa ett explicit klargörande av dessa tillgängliggöranden för allmänheten. När en upphovsman lägger sitt verk på en webbplats på Internet är detta förfogande genom det föreslagna tydliggörandet i lagtexten en överföring till allmänheten. Genom förslaget föreskrivs att tillgängliggöranden på Internet eller på distans är ett förfogande som tillhör upphovsmannens ensamrätt och kräver upphovsmannens tillstånd för nyttjande. Med detta blir rättsläget klargjort även för användaren som inte dagligdags är bevandrad inom upphovsrätten.

7.2 Namn- och källangivelse

SLFF anser att namn- och källangivelsesrätten skall förstärkas i 3 § och 11 § URL i enlighet med direktivets artikel 5.3 a), c), d) och f).

Respekten för upphovsrätten samt för upphovsmännens verk måste upprätthållas. Vi anser att namn- och källangivelsesrätten i direktivets artikel 5.3. a), c), d) och f) är tydligt formulerad – upphovsmannens namn skall anges om det inte visar sig vara omöjligt. Direktivets tvingande rekvisit bör således medföra en skärpning av 3 § och 11 § URL.

7.3 Framställning av s. k. tillfälliga exemplar

11 a § Framställning av tillfälliga exemplar

Direktivet är tvingande vad gäller tillfälliga kopior, artikel 5.1. Inskränkningen måste införas. Vi anser att placeringen av denna paragraf före bestämmelsen om det enskilda bruket, 12 §, är lämplig.

Vi vill samtidigt framhålla och välkomna förslaget om tydliggörandet i 2 § 2:a stycket, att även temporära och flyktiga exemplar omfattas av exemplarframställningsrätten och upphovsmannens ensamrätt. Denna slutsats har också justitiedepartementet förmedlat, sidan 82. Det är viktigt att understryka att förslaget inte innebär en förändring av rättsläget utan att det endast är ett klagörande av redan befintlig rättstillämpning.

7.4 Framställning av exemplar för privat bruk

12 § Framställning av exemplar för privat bruk

SLFF har med stor tillfredsställelse tagit emot förslaget som innebär att bestämmelsen om kopiering för enskilt bruk ytterligare begränsas.

Dock anser vi det nödvändigt med klargöranden i bestämmelsen så att den även ska kunna förstås av användaren och sålunda ge de effekter som vi och justitiedepartementet avser.

SLFF har i dessa frågor fört fram sin uppfattning i egenskap av medlemsorganisation i Bonus Presskopior samt i den samrådsgrupp som justitiedepartementet sammankallade för att specifikt diskutera viktiga frågor som skulle komma att innebära förändringar i vår svenska upphovsrättslagstiftning. SLFF har hela tiden varit av den inställningen att ett behov finns att ytterligare begränsa det enskilda bruket för att förhindra den enorma kopiering som idag sker i vårt samhälle. Vi ser en betydande eskalering bland studenters kopiering samt den så kallade copyshop-verksamheten. Eftersom vårt förbunds medlemmar till stor del är lärare och verkar inom utbildningsväsendet, från förskola upp till universitet, blir detta oerhört påtagligt i samband med att våra medlemmar utövar sitt

ämbete och gör den obehagliga upptäckten att studenter kopierat hela verk. Verk som är författade av våra medlemmar. Detta är de facto något som våra medlemmar ställs inför, att de vid kursstart i ett ämne på universitetet vid det första undervisningstillfället fått erfara att studenter vid sina bänkar sitter med var sitt kopierat exemplar av våra medlemmars verk.

Det är inte lätt att författa läromedel. Det kräver många års forskning och pedagogiskt tänkande innan det blir en verklighet av den idé som sedan utmynnar i ett manus och som till slut blir ett färdigt verk. En läromedelsförfattare skriver inte för sig själv utan för auditoriet. Kort sagt måste läromedelslitteraturen även fungera pedagogiskt annars fyller den inte sin funktion. Didaktiken är mycket viktig. Om man som läromedelsförfattare ska kunna känna ett värde och en glädje i att författa och skriva måste man också få rimlig ersättning för sitt verk.

En författare ger via avtal en rätt till ett förlag att ge ut dennes verk. Författaren upplåter en rätt till förlaget att ge ut i exempelvis tryckt form. För detta erhåller författaren en ersättning av förlaget som baseras på royalty – procent på verkets försäljning. Författarens ersättning är inte en ersättning för arbete utan för upphovsrätt. Därför är det av synnerlig vikt att framhålla att lagstiftningen har ett enormt ansvar genom att bli så tydlig som möjligt för att motverka negativa följder för författaren.

En ökad kopiering i samhället har de negativa följder som kan medföra att respekten för upphovsrätten blir svår att upprätthålla. Varför köpa en bok till priset av några hundralappar när du kan kopiera den för några kronor! Med detta följer konsekvenser att författarna får lägre ersättningar och förlagen har svårt att få ekonomisk bäring för sina utgivningar. Författaren ser därmed varken glädje eller ett värde i att författa. Vi har också ett samhälleligt ansvar genom att värna om vårt språk. Det svenska språket är tillsammans med de nordiska språken ett minoritetsspråk. Samhället är noga med att värna om detta i olika kulturpolitiska sammanhang. SLFF var remissinstans angående betänkandet om "Mål i mun", SOU 2002:27, vars syfte var att utmynna i en lag om vårt lands språk och ställning. Oavsett språk måste vi på samma sätt värna om författarnas och upphovsmännens verk genom att ha en stark och tydlig markering i lagtexten angående kopieringen i upphovsrättslagen.

Området för tillåten kopiering

SLFF anser att en hänvisning bör göras i 12 § till 42 b § där det tydligt framgår att kopiering på arbetsplats inte är tillåten.

I samband med att begreppet enskilt bruk snävas in till privat bruk anför justitiedepartementet därmed att rätt att ta kopior till arbetskolligor ej längre kommer att vara tillåtet. SLFF tillstyrker och anser att förslaget innebär en tydlig markering om vad som är privat och vad som är i tjänsten. I anslutning till detta föreslås också att en ny avtalslicens införs, 42 b §, inom området intern information. Detta fastställer att kopiering på arbetsplatser inte är tillåten om inte först ett avtal är träffat i enlighet med de föreskrifter som gäller för avtalslicenser. SLFF välkomnar och tillstyrker detta. Vi anser det även nödvändigt att en hänvisning görs i 12 § till 42 b § där det framgår att kopiering på arbetsplats inom området intern information inte är tillåten.

I promemorian anföras att, sidan 144, den yttersta gränsen för vad som skall omfattas av uttrycket privat bruk är en fråga för rättstillämpningen och EG-domstolen. SLFF håller inte med om detta. Vi anser att en tydlig markering är att föredra och måste göras i lagtexten eller åtminstone i förarbetena för att undvika tolkningsproblematik mellan termerna privat bruk och i tjänsten.

Antal tillåtna kopior

SLFF anser att termen "enstaka" bör bibehållas.

SLFF stödjer avsikten att begränsa det tillåtna antalet exemplar som får framställas med stöd av 12 §. Frågan är om termen "ett fåtal" indikerar att antalet tillåtna exemplar blir mer begränsat än den nu gällande termen "enstaka". Justitiedepartementet anför också att "ett fåtal" anger lika lite som "enstaka". Vidare sägs att "ett fåtal" är betydligt färre exemplar än tio. SLFF anser att den nu gällande termen "enstaka" är att föredra i sammanhanget. Termen "enstaka" är mycket riktigt föreslagen i 17 § 4:e stycket URL.

Omfattningen av det kopierade materialet

SLFF tillstyrker förslaget om begränsade delar eller begränsat omfång.

Dock anser vi att det bör klargöras i lagtexten eller i förarbetena vad som skall anses utgöra begränsade delar eller begränsat omfång.

SLFF välkomnar och tillstyrker förslaget om att skärpa kopieringen av litterära verk. Enligt förslaget kommer det ej längre att vara tillåtet att kopiera hela verk. Termen litterära verk täcker såväl analoga som digitala i skriftlig form. Dock anser vi att, även om förslaget är ett steg i rätt riktning, man mycket enkelt kan kringgå förslaget om begränsade delar eller begränsat omfång. Att kontrollera om en person har kopierat ett helt verk eller en begränsad del överlämnas åt upphovsmannen att bevisa. Hur ska man veta eller kunna bevisa att en person endast kopierat en begränsad del eller ett begränsat omfång av verket?

Vi återkommer därmed till vårt tidigare resonemang angående den ökade studentkopieringen som då främst gäller kurslitteraturen. Om studenter sinsemellan kopierar var sitt kapitel ur en kursbok kan det snabbt konstateras att de har kringgått den föreslagna lagen. Man kan också se andra svårigheter med termerna begränsade delar eller begränsat omfång. Om en person kopierar ett specifikt kapitel ur ett verk kan denne sålunda ta död på hela verket eftersom det kan vara just det kapitlet som är verkets nav eller motor. Man överlämnar också alltför mycket åt den som kopierar, den enskilda individen, att bedöma om vad som är en begränsad del eller ett begränsat omfång. I längden kan lagstiftningen bli tandlös och den förlorar därmed sitt syfte. Det kommer också att krävas en enorm kraftansträngning med tydlig information som skall verka preventivt. Detta är ett ansvar som ej enbart ska läggas på upphovsmännen utan måste ligga på myndighetsnivå. Trots dessa belysande problem anser vi ändå att förslaget är positivt men vill att justitiedepartementet i lagtexten ska klargöra eller i vart fall i förarbetena om vad som skall anses utgöra begränsade delar eller begränsat omfång. Ett övervägande om att helt förbjuda kopiering av kurslitteratur skulle också vara på sin plats.

Anlitande av utomstående

SLFF anser att ett förbud mot att anlita utomstående för kopiering av kurslitteratur bör införas. Detta förbud införas som ett tillägg till redan befintlig lagtext – ny 4:e punkt till 3:e stycket i 12 § URL föreslås.

I artikel 5.2.b i direktivet anges att kopiering får ske av fysisk person och att syftet med kopieringen inte får vara direkt eller indirekt kommersiellt. Justitiedepartementet gör tolkningen att det är möjligt att anlita utomstående för kopiering. Vi är av motsatt inställning. Copyshop-verksamheten är kommersiell och dess verksamhet består av att idka näring genom att kopiera bl.a. kurslitteratur. Vi anser att detta måste stävjas genom att det ej längre blir tillåtet att anlita utomstående för kopiering av kurslitteratur. Lagtexten idag innefattar redan förbud att låta utomstående kopiera bl.a. musikaliska verk och filmverk. Detta är ett incitament till att även införa förbud mot att låta utomstående kopiera kurslitteratur. Vi förslår att en ny 4:e punkt om detta införs. I andra hand föreslår vi en markering i den av oss föreslagna nya 4:e punkten, om ett undantag till förmån för funktionshindrade att anlita utomstående för kopiering.

Lovlig förlaga

SLFF ställer sig bakom förslaget om krav på lovlig förlaga.

SLFF ställer sig bakom kravet om lovlig förlaga men vill samtidigt peka på de lagtekniska svårigheter som kan bli ett faktum för upprätthållandet av "lovlig förlaga". Det kan vara svårt för den enskilde individen som vill göra rätt för sig att veta om verket är lovligt eller olovligt tillgängliggjort på Internet. Med detta följer att man också inför ett så kallat godtrosvärvar i upphovsrätten vilket man till skillnad från sakrätten i stället valt att ta bort. Här torde det privata nyttjandets omfattning tillmätas en större betydelse även om nyttjandet så att säga skett i god tro. SLFF är av den uppfattningen att det i dagsläget är ett inkonsekvent system då det är tillåtet att kopiera verk trots vetskapen om att verket som kopieras är otillåtet tillgängliggjort. Vi anser att ett tydliggörande om vad som är lovlig förlaga även ska framgå i lagtexten eller i vart fall i förarbetena. En upplysning om länders olika uppfattningar med anledning av denna fråga är bl. a. att den tyska förbundsdagen

varit tveksam till att införa krav om lovlig förlaga, även norska Kopinor har önskat en grundligare konsekvensutredning i frågan.

Direktivets krav på rimlig kompensation vid kopiering för privat bruk

SLFF anser, till skillnad från justitiedepartementet, att det inte måste vara ett vägval mellan en begränsning av det privata bruket och privatkopieringsersättningen. Det ena behöver inte utesluta det andra.

Artikel 5.2.b i direktivet föreskriver att rättsinnehavarna har rätt att erhålla rimlig kompensation av den del av privatkopieringsersättningen där syftet varken är av direkt eller indirekt kommersiell natur. Det framgår tydlig i justitiedepartementets resonemang att vägvalet står att välja mellan en begränsning av att kopiera för privat bruk eller att utvidga och bygga ut kassettersättningen. Vi anser att det ena inte nödvändigtvis behöver utesluta det andra. Kassettersättningens syfte är inte att fullt ut kompensera rättsinnehavarna. Syftet är att i viss mån kompensera för den tillåtna privata kopiering som den tekniska utvecklingen medfört och som kommit att påverka rättsinnehavarnas ekonomiska situation.

Tillsammans med COPYSWEDE och KLYS anförde vi till justitieminister Thomas Bodström i våra gemensamma synpunkter av den 28 september 2001 att privatkopieringsersättningen i 26 k § URL utvidgas till, i digitala sammanhang, att gälla för text, noter och stillbilder. Vidare anfördes att även andra kopieringskällor på det digitala området än radio och TV-sändningar och kassetter, skivor m.m. ska vara ersättningsberättigade. Vi står alltjämt bakom den skrivningen. SLFF hänvisar till en undersökning från Österrike som utfördes av förvaltningsorganisationen FESSEL GFK. Undersökningen visade att av det material som lagras på personatorernas hårddiskar är 52,8 % främmande material. Av detta lagrade främmande material utgjordes 20 % av text. Undersökningen gav inget klart svar på om det främmande materialet var lagrat med eller utan samtycke. Dock ger undersökningen en klar indikation på att text återfinns i allra högsta grad på personatorernas hårddiskar.

7.9 Framställning av exemplar inom bibliotek och arkiv

16 § Biblioteks och arkivs framställningsrätt samt analog spridningsrätt

SLFF anser att 16 § URL bör bibehållas intakt och inte utvidgas. Vi hänvisar till KLYS' och COPYSWEDEs skrivelse av den 28 september 2001. Den föreslagna inskränkningen i 16 § är alltför vidsträckt och måste anses komma i konflikt med trestegstestet. Ändringarna är inte föranledda av direktivet.

Idag har bibliotek och arkiv rätt att enligt 16 § URL sprida enskilda artiklar, korta avsnitt samt material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, till lånesökanden genom utlämning av reprografiskt framställda kopior. Framställningen och spridningen utgör upphovsrättsliga förfoganden som upphovsmannen inte kompenseras för. Det nya förslaget skulle komma att innebära en utvidgning av rätten från reprografisk spridning till analog spridning vilket ger bibliotek och arkiv ökade möjligheter att sprida upphovsrättsligt skyddat material såsom exempelvis audiovisuella verk.

De upphovsmän som främst berörs av paragrafens inskränkning är läromedelsförfattare, andra fackförfattare och journalister. Bibliotekens och arkivens nuvarande och föreslagna spridningsrätt av korta avsnitt av verk är särskilt kännbar för läromedels- och andra fackförfattare. Läromedels- och annan facklitteratur är mycket känslig för kopiering. Trots att endast korta avsnitt skulle vara tillåtna att framställas och spridas kan dessa avsnitt, som vi nämnt tidigare, utgöra verkets nav eller motor. När det på ett enkelt sätt är möjligt att ta del av dessa kapitel riskerar därmed intresset av att köpa verket att avta. För många är författandet en profession som man försöker försörja sig på och svårigheterna därmed riskerar att förvärras med spridningsrätten. För att försvara en sådan verksamhet måste ersättning utgå. Med beaktande av Sveriges ca 70 miljoner besökare i det allmänna biblioteksväsendet ger inskränkningen utrymme för en mycket omfattande spridning av hela eller delar av verk. Att bibliotek och arkiv på detta sätt förfogar över verk utan att upphovsmannen erhåller ersättning är inte rimligt och redan idag ohållbart. Den föreslagna lydelsen måste anses innebära en inskränkning i upphovsmannens ensamrätt som är i konflikt med trestegstestet då den oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas intressen.

Angående förslag till ny avtalslicensbestämmelse i 42 d § URL angående biblioteks och arkivs möjligheter att överföra verk till allmänheten och att sprida exemplar i digital form, se nedan under avsnitt 8.4.

7.10 Framställning av exemplar m. m. personer med funktionshinder

17 § URL Framställning av exemplar m. m. till personer med funktionshinder

SLFF ställer sig mycket tveksam till den föreslagna vida utvidgningen av rätten för personer med funktionshinder att ta del av skyddade verk. SLFF föreslår att förslaget dras tillbaka för ytterligare utredning på grund av alltför många oklara avgränsningsfrågor. Ändringar i 17 § URL måste inte heller göras för att svensk rätt skall överensstämma med direktivet.

SLFF föreslår, i motsats till justitiedepartementets förslag om införande av tvångslicens, att en avtalslicensordning införs för att tillgodose de funktionshindrades behov i 17 § 4:e st.

Förslaget innebär ett oerhört stort ingrepp i upphovsmannens ensamrätt. De föreslagna utvidgningarna gäller framställningssätt såväl som verkskategorier. Dessutom kommer gruppen funktionshindrade att utvidgas. Kategorin funktionshinder är inte klart avgränsad och om alla med lässvårigheter skall inräknas uppgår omfattningen av den till åtminstone 25 procent av befolkningen enligt de uppskattningar som Förbundet Funktionshindrade Med Läs- och Skrivsvårigheter (FMLS) gjort. Skulle hela den kategorin använda sig av sina föreslagna möjligheter vore detta till förfång för författarna såvida de inte på rimligt sätt kompenseras. Visserligen anser SLFF att personer med funktionshinder av antydde slag skall ges samma möjligheter som icke funktionshindrade, men compensation krävs. Dessutom tillkommer, enligt vår mening, att möjligheterna till missbruk av tillgängligheten är uppenbar utan att svårligen kunna kontrolleras, stävjas eller sanktioneras.

I 17 § 4:e stycket föreslås att en tvångslicens införs. Upphovsmannen har rätt till ersättning då den funktionshindrade efter överlåtelse får behålla ett exemplar av verket samt också då den funktionshindrade efter överföring får behålla ett exemplar av verket. SLFF vill framhålla att vi är huvudorganisationen för de upphovsmän som är läromedelsförfattare

och vi är sålunda en avtalspart på detta område. Vi förespråkar istället en avtalslicensordning där vi som avtalspart tillsammans med andra upphovsmannaorganisationer, via förvaltningsorganisationen ALIS, ges möjlighet att definiera nyttjanden genom tydliga avgränsningar i avtalet. I andra hand förespråkar vi en licensordning som skulle kunna konstrueras utan möjlighet till individuellt veto men med underrättelseskyldighet för den som utnyttjar verk.

SLFF anser att det är ett absolut krav att lagstadga om underrättelseskyldighet för bibliotek och organisationer att kontakta upphovsmannen om utnyttjanden. Det är inte försvarbart att det såsom dagens bestämmelse föreskriver att underrättelse endast behöver ske om det inte föranleder besvär.

7.7 Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet och av samlingsverk till bruk vid undervisning

18 § URL Framställning av samlingsverk för användning i undervisning

SLFF avstyrker förslaget att framställningsrätten av skolboksantologier inte längre kommer att kunna ske i ett förvärvssyfte.

För att en tillfredsställande undervisning skall kunna ges i vissa ämnen är de samlingsverk som avses i 18 § URL, en förutsättning. Idag är utgivningen av skolboksantologier en del av förlagens normala utgivning. Införs förslaget riskerar dagens fungerande ordning att upphöra då det kommer att medföra svårigheter för förlagen att fortsätta sin utgivning av skolboksantologier.

Förslaget innebär en rätt att i ett icke-kommersiellt syfte genom tvångslicens framställa skolboksantologier. Det innebär i praktiken att framställningsansvaret läggs över på skolan att antingen i egen regi framställa samlingsverk eller ge tredje man ett sådant uppdrag. Vi ser dock flera risker förknippade med att förflytta framställningsansvaret från förlagen till skolan. Skolan besitter inte den mångåriga erfarenhet av skolboksantologiutgivning som förlagen tillsammans med författarna innehar. Dessutom finns anledning att ställa frågan om skolorna kommer att ha ekonomisk kapacitet för detta eftersom det sannolikt kommer att bli dyrare för en skola att lägga egna specifika beställningar av skolboksantologier.

Om det blir dyrare finns all anledning att anta att dessa historiskt och kulturellt viktiga inslag inte längre kan bibehållas och på sikt kommer att försvinna ur undervisningen. Idag är skolan på flera sätt ansträngd, ekonomiskt men också genom att skolans anställda generellt har en tidsmässigt stressig situation. Vi ser en risk att skolan kan komma att ersätta skolboksantologier med egenhändigt kopierade samlingar av verk. Detta kan också leda till gränsdragningsproblem med de avtal som förhandlas fram i enlighet med 13 § URL, kopieringen för undervisningsändamål, i Bonus Presskopias regi. Om en skolboksantologi inte kan klassificeras som ett verk kommer den att falla utanför bestämmelsen i 18 § URL eftersom framställningsrätten saknas. Även om skolan enligt förslaget ges möjlighet att låta tredje man framställa skolboksantologier förändrar det dock inte ovanstående farhågor. Den ekonomiska aspekten samt kvalitetsaspekten kvarstår. Vi befarar att skolboks-antologiers kvalitet kan komma att försämrans vilket drabbar såväl elever som upphovsmän.

Vi ser det som ett krav att en lagstadgad underrättelseskyldighet skall införas för den som utnyttjar tvångslicensen i 18 § URL.

8.1 Avtalslicenser

SLFF tillstyrker att avtalslicensbestämmelserna flyttas till ett eget kapitel 3 a i URL.

SLFF delar justitiedepartementets bedömning att avtalslicenserna skall anses som ett sätt att förvalta rättigheter och inte som en inskränkning i direktivets mening. Europaparlamentets och rådets direktiv, 2001/29/EG, angav också mycket tydligt i beaktandesats nr 18 att direktivet inte ska påverka bestämmelser i medlemsstaterna när det gäller förvaltning av rättigheter såsom kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan.

Vi tillstyrker och välkomnar förslaget om att alla avtalslicensbestämmelser flyttas till ett eget kapitel 3 a och därmed lyfts bort från 2:a kap. om inskränkningar. SLFF tillstyrker och välkomnar också de nya förslagen om nya och utvidgade avtalslicenser vilka vi kommenterar nedan i 8.2 och 8.3.

8.2 Fotokopiering inom myndigheter, företag och organisationer

42 b § URL Framställning av exemplar inom företag, organisationer m. fl.

SLFF tillstyrker förslaget om ny avtalslicens för fotokopiering inom myndigheter, företag och organisationer m. fl. – 42 b § URL.

Vi anser det nödvändigt att en hänvisning i 12 § görs till 42 b § där det framgår att kopiering på arbetsplats inom området intern information inte är tillåten.

SLFF föreslår även att en digital kopiering inkluderas i den föreslagna avtalslicensbestämmelsen.

SLFF välkomnar förslaget om att det skall införas en avtalslicensbestämmelse, som möjliggör för myndigheter, företag och organisationer att genom reprografiskt förfarande fotokopiera för intern information inom sin egna verksamhet. Genom att snäva in det enskilda bruket till privat bruk kommer detta att medföra de positiva effekter som vi länge förordat. Kopieringen inom myndigheter, företag och organisationer kommer därmed klart och tydligt inte längre att falla inom ramen för det privata bruket. Vi ser förslaget med avtalslicensverkan som en mycket bra lösning på den idag olagliga kopieringen som sker inom området intern information.

Idag finns det redan ett avtal på området för intern information, det s. k. presskopieavtalet. Detta avtal är långt ifrån heltäckande utan gäller enbart fotokopiering ur vissa tidningar och tidskrifter. Avtalet är också helt utan avtalslicensverkan. Det nya förslaget öppnar därmed genom sin avtalslicensverkan en dörr för flera avtalsparter, däribland SLFF, som inte är representerat i nuvarande avtal. Dessutom medför en avtalslicens att även utomstående och utländska rättsinnehavare skall likställas dem som de avtalsträffande organisationerna företräder.

8.3 Utvidgning av avtalslicensen inom undervisningsområdet

42 c § URL Framställning av exemplar inom undervisningsområdet

SLFF tillstyrker förslaget om en utvidgning av avtalslicensen inom undervisningsområdet, 13 § URL, till att omfatta offentliggjorda verk, och som därmed flyttas till det föreslagna nya kapitlet 3 a – 42 c § URL.

SLFF välkomnar förslaget om en utvidgning av avtalslicensen på undervisningsområdet till att omfatta "offentliggjorda verk". SLFF har vid flera tillfällen anfört sin positiva uppfattning i frågan till justitiedepartementet, bl. a. i den samrådsgrupp som justitiedepartementet sammankallade för att specifikt diskutera viktiga frågor som skulle komma att innebära förändringar i vår svenska upphovsrättslagstiftning samt i KLYS' och COPYSWEDEs skrivelse av den 28 september 2001.

SLFFs medlemmar har i regel lärarbakgrund och verkar inom utbildningsväsendet, från förskola upp till universitet. Läromedelsförfattarna är därmed både upphovsmän och användare i samma bemärkelse. Som upphovsman värnar man om sin ensamrätt samtidigt som man som lärare vill kunna bedriva en så bra undervisning som möjligt. För att kunna bedriva en fullgod undervisning krävs att man har tillgång till bra läromedel och att man har möjlighet att komplettera genom ett kopieringsförfarande. Våra medlemmar har under de senaste åren sett ett ökat behov att även kunna använda den digitala tekniken. I och med att den tekniska utvecklingen har sprungit ifrån lagtexten i 13 § URL, då den endast medger fotokopiering genom reprografiskt form, är det inte längre någon beaktansvärd skillnad mellan förfarandena. Det finns ett behov att kunna skanna verk för att sedan skriva ut i pappersform såväl som det finns ett behov att kunna fotokopiera verk. Den enda skillnaden mellan dessa förfaranden är att den förstnämnda är idag olaglig. För att kunna utöva sitt ämbete som lärare ska man inte behöva tvingas begå olagligheter och därför ser vi det som självklart att lagstiftningen måste ändras i enlighet med justitiedepartementets förslag.

8.4 Biblioteks och arkivs möjligheter att överföra verk till allmänheten och att sprida exemplar i digital form

42 d § URL Biblioteks och arkivs möjligheter att överföra verk till allmänheten och att sprida exemplar i digital form

SLFF föreslår att bibliotekens och arkivens såväl analoga som digitala spridning läggs under avtalslicens.

Den föreslagna rätten för bibliotek och arkiv att genom en avtalslicensordning digitalt sprida upphovsrättsligt skyddat material till lånesökanden är ett förslag till ändring som inte är föranledd av direktivet. Vi ser vissa farhågor med en sådan vidlyftig spridningsrätt och de upphovsmän som främst skulle komma att beröras är som tidigare nämnts läromedelsförfattare, andra fackförfattare och journalister. Vi befarar att en tillåten spridning av upphovsrättsligt skyddat material på cd-skiva eller diskett samt möjligheter till överföring till lånesökanden skulle kunna komma att inverka negativt på verkens försäljning. Med e-postens möjligheter till spridning och kopiering i den digitala miljön finns det stor risk att verkens spridning skulle komma att öka kraftigt.

Grunderna till förslaget som anförs i departementspromemorian är tveksamma. I en återkommande argumentation anförs att samhället måste underlätta för forskare, studenter och andra ur allmänheten. De måste även kunna komma att erhålla upphovsmäns verk digitalt genom överföring och spridning. På sidan 297 ges en förklaring att man måste kunna erhålla verk digitalt eftersom det tar alltför lång tid att få det efterfrågade materialet genom ordinär postförsändelse. Forskare, studenter och andra ur allmänheten skall inte behöva åka mellan olika bibliotek för att få ett utdrag ur litteratur eller en artikel.

Resonemanget visar tydligt på att det endast handlar om att det skall vara enkelt och effektivt ur ett samhälleligt perspektiv. Vad upphovsmännen anser och tycker om denna samhällsplikt framkommer överhuvudtaget inte i departementspromemorian. SLFF anser att förslaget i denna del visar ett synsätt som väcker stor oro och som vi bestämt tar avstånd ifrån.

Vi kan emellertid se att ett behov kan finnas att kunna använda sig av den digitala miljön. Dock ser vi klara gränsdragningsproblem vad gäller ersättningsrätten. Vad är analog spridning och vad är digital spridning? Det kan komma att bli svårt att få en gemensam

samsyn på såväl ersättning som avtalsvillkor. SLFF anser att en avtalslicens bör införas för såväl den analoga som den digitala spridningen. Som en alternativ lösning ser vi en tvångslicensordning beträffande den analoga spridningen.

För det fall att en avtalslicens, alternativt en tvångslicens, införas är ALIS, Administration av Litterära rättigheter I Sverige, en administrativ part att hantera denna.

*****

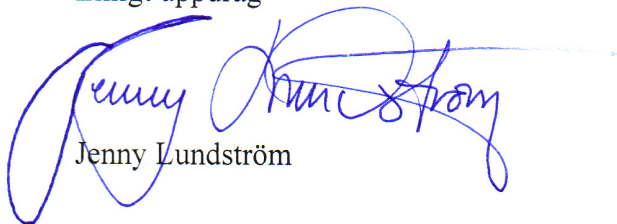
Avslutningsvis vill SLFF framhålla sin tillfredställelse med justitiedepartementets promemoria, Ds 2003:35, och dess förslag samt övrigt innehåll. Vissa begränsningar finns dock vilket framgår av förbundets synpunkter och invändningar enligt ovan.

För Sveriges Läromedelsförfattares Förbund

Jöran Enqvist
Ordförande

Jan Trost
Vice ordförande

Enligt uppdrag

Jenny Lundström